

עם "הפרדג" או עם "הנעורים":

כאוסטריה-אונגריה: לשנה: 15.50 קראנען, לחצי שנה: 7.75 קראנען, לרבע שנה: 3.90 קראנען.

ברוסיה: לשנה: 6 רויב, לחצי שנה: 3 רויב, לרבע שנה: 1.50. בשאר ארצות: באשכנז לשנה: 18 מארק, באנגליה לשנה: 12 שילינג, בשאר ארצות לשנה: 17 פֿרנק, בארץ ישראל לשנה: 16 פֿרנק.

עם "הפרדג" ו"הנעורים":

כאוסטריה-אונגריה: לשנה: 21 קראנען, לחצי שנה: 10.50 קראנען, לרבע שנה: 5.25 קראנען.

ברוסיה: לשנה: 8 רובל, לחצי שנה: 4 רובל, לרבע שנה: 2 רובל. בשאר ארצות: באשכנז לשנה: 18 מארק, באנגליה לשנה: 16 שילינג, ביתר הארצות לשנה: 22 פֿרנק, בארץ ישראל לשנה: 20 פֿרנק, וכן לחצי ולרבע שנה בערך.

תנאי החתימה.

כאוסטריה-אונגריה: לשנה: 10.50 קראנען, לחצי שנה: 5.25 קראנען, לרבע שנה: 2.70 קראנען.

ברוסיה: לשנה: 4 רויב, לחצי שנה: 2 רויב, לרבע שנה: 1 רויב. בשאר ארצות: באשכנז לשנה: 9 מארק, באנגליה לשנה: 8 שילינג, בשאר ארצות לשנה: 11 פֿרנק, בארץ ישראל לשנה: 10 פֿרנק, ההתמסר לשנה שלמה יקבלו בסוף השנה תשורה יפה חנם. דמי החתימה יוכלו לשלם גם לשעורין: 2 רובל בעת החתימה, ושני הרובל הנותרים בראשית הרבע השני (ובשאר ארצות בכסף המדינה לפי מקורם).

מחיר כל נוסף 10 קאס, 25 העללער.

בעד חלוק האדריסה 20 קאס.

סחיר מודעות: בעד כל שורה קטנה פטיש 88 ה' 15 ק'.

Krakau, 20 Juni (7 Juni) 1904.

גליון למ.

קברכו' יום ב' ז' תמוז תרס"ד.

תקן: הדבורים (שיר עם ב' ציורים), ש. בן-ציון. — ילדי החרבן (אגדה, סוף), יהודה שטינברג. — מעשה ביוסיסין (קטן (ספור, סוף), י. א. ליורובין. — חלון בית בארץ הקדם (ציור), מגדלי ישראל: ר"ש הנגיד (תולדה, סוף), יגאל הכרמלי. — תמונת הד"ר הרצל. — ידיעות שונות. — מודעות.

הגנו מתכבדים להזכיר את מנויי "העולם קטן" כי עם הגליון הזה יתם הרבע הזה, השלישי לשנת תרס"ד, ואלה שתכלה חתימתם עם כלות הרבע הזה יואילו להזדרז ולחדש את חתימתם, לבל תהיה הפסקה במשלוח הגליונות אליהם. המחדשים את חתימתם יואילו לשלוח אלינו את האדריסה הנדפסת שלהם או להודיענו את המספר שעל אדריסתם בדיוק.

המו"ל.

חותמי העולם קטן במשך שנה תמימה יקבלו בסוף השנה תשורה יפה את הספר

רבינוז קרוזה

מעובד לבני הנעורים בנקוד ובציורים יפים ע"י

י. גרזובסקי.

הספר כבר נמצא תחת מכש הדפוס.

הַדְּבֹרִים (*).

וּרְאֵה עֲדַת הַדְּבֹרִים אֵלֶּה,
אֵיךְ הִיא רִצָּה,
אֵיךְ הִיא אֵצֶה
אֵיךְ הִיא עוֹסְקָה בַּחֲרִיצוֹת-פֶּלֶא,
וּבְכָל תָּא קָטָן יָפֶה וְצֶחַ
יִצְחָיר מִיַּעֲפָרָה, גִּמְף אֵיךְ.

דְּבוּרָה, דְּבוּרָה, חֲנִינִי!
אֵל נָא, אֵל תַּעֲקִיצִנִי!
טוֹבָה, טוֹבָה הִי לִי
וְצוּף דְּבֻשְׂכֵי חֲנִי לִי.
הוּי, מְהֻרָּה נָא, דְּבוּרִי,
לְבִיא הַדְּבֻשׁ אֵל בֵּית הוֹרִי!

זוּם! זוּם! זוּם!
הוֹמָה סְבִיב הַבְּנֵרֶת,
זוּם! זוּם! זוּם!
דְּבוּרָה בָּאָה, דְּבוּרָה עוֹבֶרֶת.
שְׂמוּאֵל בֶּן-צִיּוֹן.

הַפֶּרֶחַ שֵׁם, וְיוֹנָקָה הִיא
דִּי מִתֵּק צוּף,
וּכְרֻנֵּעַ – עוֹף
עוֹף, עוֹף וְשֹׂא
שֵׁם הַפְּנֻרְתָּה אֵל תִּתָּא:
וְהַ בֵּית קָטָן שֶׁבְּנֻתָּה לָּהּ
בְּלֵה שַׁעוּה, שֶׁקֻּנְתָּה לָּהּ
מִצִּיץ שְׂדֵי שַׁעוּה בְּתֻמָּה
וּבְשִׁקְרָה עֲצוּמָה
וּבַחֲרִיצוֹת בְּלִי גְבוּל
הַכִּינָה לָּהּ דְּבוּרָה בֵּית-זְבוּל;
וְכִכָּה מְלֹאָה לָּהּ בְּנֵרֶת
אֶלְפֵי תֵּאִים
קִטְנִים, נְאִים,
תָּא לְנֻבֶּרֶת, תָּא לְנֻבֶּרֶת.

בֹּא, יְלֵה, בֹּא
עֲמֵד נָא פֹה,
וּבַחֲלוֹן הַקֵּט
הַבִּיטָה נָא מַעֲמֵ,

זוּם! זוּם! זוּם!
הוֹמָה סְבִיב הַבְּנֵרֶת
זוּם! זוּם! זוּם!
דְּבוּרָה בָּאָה, דְּבוּרָה עוֹבֶרֶת.
זוּר! זוּר! זוּר!
דְּבוּרִים קִטְנוֹת תִּתְּמִינָה,
פּוּר! פּוּר! פּוּר!
לַעֲשׂוֹת תְּדַבֵּשׁ תַּעֲפִינָה.
תַּעֲפִינָה יַחַד עַד כְּלִי דִי
אֵל אַחֵר, יַעַר, גִּבְעָה, נִיא,
בְּמִקּוֹם שֶׁאֵלֶּף פֶּרֶסִי חֵן
עוֹמְדִים שֵׁם וּמִצִּיצִים מִבֵּין
יָדֶק דְּשֵׁאִים – וְאֵל גִּנִּים
שֶׁשֵׁם תַּעֲלִינָה שׁוֹשִׁנִים
תַּשְׁתִּינָה טַל מְהוּל בְּאוּרָה
וְתִתְנַעֲנַעַה לְדְּבוּרָה.
וְהִנֵּה בָּאוּ שֵׁם בִּיעָף
וְכָל אַחַת שׁוֹלְחָה הָאָף
עֲמֵק עֲמֵק אֵל פִּי

(* מְשִׁיר Wolrad Eigenbrodt)

יְלִדֵי הַחֲרָבָה.

(אגדה).

(סוף).

פילדוס בן טבריום שמי — ענהו.

בשמוע הרומי את הדבר, ויפל על צוואריו ויבך; וזה היה דורו, אחי טבריום, אשר ידע מה עלה לו במלחמה הראשונה. ויפדה את כל המשפחה וישב לפילדוס את נחלת אביו.

אז נבר פילדוס את חכרי בעו עמו ועם אחיו, ויגמל בחסד הנה גם לבניו; ויחנכם יחד עם אחיו, ויהיו חולכים בבתי ספר רומיים יחד עם יתר נערים רומאים.

הרבה שלל הביאו אז הרומאים מירושלים בבסר, בזהב, באבני חן וכלי יקר; אבל כל השלל הנה הנה באון מול השלל, שהביא עמו פילדוס: הוא הביא תורת בעו בלבד:

"אהב את עמך בימי מלחמה, ואת כל אדם — בימי שלום!"

ועוד הרבה תורות וחסדמה רבה הביא פילדוס מאשר שאב בבתי הספר שפירושלים. אבל, שבגירומא לא היו מסגלים לקבל את תורת היהודים בשלמות בלי יוסיפוס!

"נבקעה החומה ויצאה החכמה מירושלים, אבל לא באה לרומא!"

הנה פילדוס כואב ואומר.

III.

ובני בעו מכיר ועתניאל למדו יחד עם מקדוס ועם עתינוס ועם יתר נערי אצילי רומא, ויאהבו הנערים איש את רעהו מאד-מאד, עד אשר באחד הימים הציעו בני טבריום לפני בני בעו לאמר: "נחליף-נא אגחנו ואתם ישמות איש ברעהו, והנה זה לאות אהבת נצח וירידות עולם בינינו וביניכם!"

ויאות מכיר על החלוקה, ויצו לכל הנערים לאמר: "אל תקראוני מכיר! מקדוס שמי". ומקדוס צוה לקרא לו "מכיר".

II

בעו ואחיות מרעיו יצאו לקראת הרומאים וילחמו בהם באריות, ולא נתנום לגשת אל החומה; ובכל ערב וערב, כתם המלחמה, נגש פילדוס בראש גדוד גלעה, והוביל את הפצועים אל מקום כמות, וחבש להם תחבשות על פצעייהם, עד אשר שבו לאיתנם ונפדו: הרומאים — אל מחניהם, והיהודים — אל דגלם.

באחד הימים לפנות ערב בא פלדוס אל שדה המלחמה וירא — ויפג לבו:

— אויה! קרא מנהמת לב ויך באגרופיו על ראשו. מקול אנקת הנפצעים, שעל שדה המלחמה לא שמע את קול אגחתו. נדמה לו שנבקעה הארץ ונפתח הנהגום תחתיו, והרשעים הנרונים שם ממלאים את כל תלל העולם בקולות ואנקות.

נפלו נבזרי ישראל במלחמה; אך קדם שנפלו, השמידו ברומאים יותר מחצי מחניהם. הרבה סוסים נטבעו אז בדם רוכביהם.

פילדוס חפש ומצא את בעו. הוא קרע על ברכיו, ובידים רעדות ממש את פצעיו ויכן לו תחבשת. בעו פתח את עיניו והביט בפני פילדוס בבת-צחוק קלה. — הגידה, אח — היו דבריו הראשונים וגם האחרונים — החומה... חומת ירושלים... שלמה?... איך האויב?... ובו ברנע שמע פילדוס קול תרועת הרומאים, לאות שנבקעה החומה.

נחלי דם הרומאים סחפו את החומה — ענהו פילדוס, פני בעו קדרו, התעתו, וברנע סגר את עיניו וינגע. — פילדוס חש אל בית בעו לנחם את בניו, ובו ברנע נפלו שבאים רומאים על הבית, וישבו את שתי האלמנות ואת חמשת הבנים ויליכום בגולה ויביאום רומא.

ויהי כאשר באו רומא, ויבא איש רומי לקנות לו עבד מתוך השכנים; וישא פילדוס חן בעיניו ויקנהו וישאל לשמו:

הגער הרומי חשב, שעתינאל געלב על אַשר מָרָא
אותו בכנוי לגני; בקש מלפניו סליחה ונרף ממנו.
נאכי הגער ההוא היה סופר גדול ברומא וקצת
נדען בשפת עבר; ואז היה עסוק בעריכת מלון עברי-
רומי ורומי-עברי, כי שפת עבר התחילה אז להיות
שפת כבוד בין רומי רומא ואיטליה.
ויהי כאשר בא הגער אל אביו, ויספר לו, כי שמע
מילדי העברים אשר-בנולה מלה חדשה "ידי" והיא
כנוי לגני.
שמח אביו על המלה החדשה, שנוספה לו, ויאספה
בתוך המלון.

ומקדום בן בעז למד בשקידה את שפת רומא
וידיעות הארץ, עד אשר שכח את שפתו; וכאשר חפץ
אחרי ימים רבים להוסיף, צריך היה לסגולה לעצמו
מתוך ספרי רומא.

ומשם למד גם הוא כי המלה "ידי" היא כנוי לגני.
ומאז נקבע הדבר ברומא, שהכנוי "ידי" הוא כנוי
לגני; ונס עתינאל ומקדום בני בעז הודו בדבר; אך
עתינאל חשבה-גני לרומיים, שאינם יכולים לבטא מלה
כל-כך נעימה, כל-כך קלה, כל-כך מצלצלת; ומקדום
חשבה גני ליהודים; וכן כי צעירי רומא התחילו לגנות
את צעירי היהודים בגני זה; ונס אותו כבר כנו הרבה
צעמים בכנוי זה.

צריכים גערים לזכר זאת היטב: גני הוא באמת
לגער, שאינו יודע את שפתו. ושהוא צריך למדנה
מתוך ספרי הגוים.

הודעה שטיינברג.

ועתינאל נתן את שמו במתנה לעתידים; אך את
שם רעהו לא חפץ לקבל: "נקרא נא שנינו עתינאל-אמר
לחברו. וזה יהיה אות אמת לאהבת נצח, אם יהיה לשנינו
שם אחד!"

ויקראו גערי בית הספר את שני הנערים בשם
עתינאל, אך למען הבדיל ביניהם, קראו את האחד בשם
"עתינאל הרומי", ואת השני "עתינאל היהודי".

ולא יכלו גערי רומא לבטא את המלה "יהודי"
ויקראו לו "עתינאל-הידי".

שמע מכיר בן טבריום - ויצעד על רגל הקורא
ויאמר לו חרש:

"הם...! אל תאמר "ידי" - זהו שם גני!"

- גני? - התפלא הקורא. - מדוע?

- איני יודע - מדוע; יודע אני רק, כששומעים
נערי ירושלים שם "ידי" הם צוחקים במלא פיהם.

ולא האמין הקורא לדברי בן טבריום, ויאמר בלבו:
אשאלה נא את פי עתינאל היהודי, ואשמע מה יעני.

ויבין את הרגע, אשר נשארו שניהם לבדם וישאל
את עתינאל:

"האמת הדבר, כי "ידי" בעברית הוא כנוי לגני?"

עתינאל הביט לארץ נבלם, הוא ידע, כי "ידי" הוא
באמת גני; גני לבני הרומאים, שאינם יכולים לבטא
בשפתם מלה כל-כך קלה, כל-כך מצלצלת.

וילדי ירושלים לא יכלו להוציא מפיהם דבר
שקר; בכל עת שעלה על דעתם לשקר, האדימו פניהם
בשושנים על ערנות הבושם, הביטו לצדדים, ולא יכלו
לפתח פה.

מעשה ביוסי הקמן.

(ספור).

הנה

(ספור).

- ברוך אתה בבוואד, רע יקרו - השיב לו יוסי
בשמחה.

ולא חפה יוסי עוד עד בא אליו אומנתו להלבישו.
בדרכה יום יום: הוא מהר בעצמו וילבש את בגדיו וינעל
בזריות את גליו וימחר ויגש אל החלון, והנה צפצוף ירדו,
אשר עמד על גב הכן וינקה במקורו את קנה משירי השלג.
ראוהו צפצוף ויברכהו שנית.

יוסי לא יכל להכליג על ששוגו וימחר אל הוריו

ויהי היום ויוסי אחר לקום: שנת תבקר ערבת לו
מאד ויזשן עד השעה העשירית בבקר, פתאם תקשיב יוסי
מתוך שנתו צפצוף געים רדע לו.

יוסי התעורר כרגע ויפקח את עיניו - והנה החדר
מלא אור האביב השופע באלפסון בעד החלון החדר.

- מי זה קרא לי? האמנם הוא כבר שב?

ובהשגות הצפצוף הגעים כבר ידע יוסי ברור, כי
הברו הקמן קורא לו.

מפסיב. וצפצף ספר לו על דבר הארץ הנפלאה אשר נר' שם
ועל החיים הנעימים אשר ראה שם.
באמצע השיחה נזכר יוסיסי כי עוד לא ראה את אם
ידידו וישאל:

— ואיזה אפוד המוכה?

— אמי? — השיב צפצף באנחה — אמי מתה עלי פתאם
בדרך שובנו הנה; ואנכי קברתיה בשלג העמק על הרי
הפירינאים, ועל פן גם אחתי מעט לשוב אליה.

הפשוטה הרעה הזאת העציבה את רוח יוסיסי מאד.
רבע אחד שָׁרְה פיניהם דומיה. אחרי כן התחיל יוסיסי:

— ואני אחי השדתי, כי כבר שכחתי וכי לא תשוב
אלי עוד! הוי בפה התגעגעי עליה, רעי! תיידה נא לי נכונה,
הזכרתי שם למצער?

— לולא ופרתיך לא שכחתי הנה פיוס. שם תפיץ השמש
יתר אור, יתר חם; שם קנתי בצמרת הארז הנבה, עד כי
יכלתי להביט משם ישר השמימה; מתוך קני הקשכתי תמיד
את שירת הכרובים בצאת השמש על הארץ בפקר ובכוחות
לעת ערב — ובכל זאת נכספה נפשי אליה...

— אם כן אפוא מדוע זה עזבתי ליום תמים?

— יען כי עבודה רבה היתה לפני; לתקן את פרצי קני
להכין את מחיתי, והזמן, אחי, יקר מאד ואין לבלותו לבטלה,
כי כן צוהה עלי אמי לפני מותה. גם למחר אהיה עסוק, בנראיה
זמן רב.

— אם כן אפוא מתי נשתעשע? הוזכר אתה איך
השתעשענו יחד כל הימים פקין העבר?

— כן, וזכר אני — ענה צפצף — אבל עתה אינני עוד
אפרה, וזכר באה העת לבקש יום יום מחיתי, גם לה, יוסיסי,
הניעה העת ללמד, רב לנו שבת בחנוך ידים.

— אם כן מתי נתרווע יחדו? — שאל יוסיסי בעצב.
באשר אכלה את עבודתי ואמה — את למודי, אז נשב
ונשית יחדו. ואני הרבה, הרבה יש לי לספר לך מכל אשר
ראו עיני בכל המדינות אשר עברתי שם, מחזות הנפים
הגדולים, החרים הנבחים והעמים השונים — הכל כל כך יפה,
כל כך נהדר!

— אולי תספר לי עתה מן הספורים האלה? שאל יוסיסי
בסקרנות רבה.

— לא, ידידי, עתה כבר שוחחנו הרבה ואנכי עיף מאד
מעמל היום. כיום אחר אמלא את חפצך בכל לבני. אז אשר
לך גם משיכי החדשים אשר למרתי לשיר בארץ הניפה
ההיא, ארץ השירה והאור, אשר חרפתי בה. ועתה הנה שלום!

— ומתי נתראה מחר?

— לעת הערב, יען כי כל היום אהיה עסוק בעבודתי.

— ומה אעשה אפוא כל היום בלעדיך? — שאל יוסיסי

בעצב.

ומשם אל אומנתו ויבשר להם כי שָׁב אליו רעהו הנחמד.
והפשוטה הזאת אמנם שמחה את כל בני הבית, כי כלם אהבו
מאד את צפצף הקטן. כלם מהרו אל החלון לראות את
האורח היקר ויברכוהו לשלום.

וכאשר פנה צפצף את תקן עף לו למרחוק וימריא
לפרוס עד אשר געלם מעיני יוסיסי. בתחלה ראה עוד הילד
את גנוד קנפיו הלבנות מתחת, אחרי כן געלמו מאתו גם
הנקדות הלבנות האלה, וצפצף בעצמו גהפך ויהי לנקדה
קטנה, שחורה; לאחרונה טבעה גם הנקדה השחורה בתוהם
התכלת — והגעלם.

יוסיסי עמד על עמדו ויבט אל הפקום אשר טבעה בו
הנקדה החכיבה לו כל כך. בכליון נפש חפה לשוב הנקדה
מתוהם התפלת, אף היא לא מהרה בה לשוב.

עברו שעה ושעתיים וצפצף איננו עוד, ויוסיסי עומד
ומצפה, השמש כבר עמדה בחצי השמים, וצפצף איננו!

— אולי קרהו חלילה איזה אסון? — שאל לנפשו — אבל
מי זה יערב את לבו לגעז לרעה באפלת יפה ונחמד כזה?
כי לא ידע עוד יוסיסי בתומו, שיש עופות מורפים וציידים
אכזרים, אשר לא יחוסו גם על אפרח כירידו זה.

אז נקרא הילד לארחת הצהרים, אבל הוא אכל בלי
תאבון ובחפזון, כי כל מעיניו היו שם בפקום אשר טבעה בו
הנקדה, פעמים אחדות עזב את השלחן באמצע האכל ויבט
אל תקן — אבל תקן היה ריק!

הורי יוסיסי נחמוהו, כי רעהו עוד ישוב אליו מהר.
אבל הוא מאן להנחם. כי היה חרד מאד על רעהו, אשר עזבו
שנית, בטרם הספיק גם להתבונן אליו היטב!

וצפצף שָׁב לעת הערב לקנו טעון משא כבה. הוא
נשא בחרטומו גם חמר, גם תבן, גם קסמיעין דקים. הוא היה
נגע מאד וימהר לפרק את משאו מעליו.

ואז פרק את משאו מעליו צפצף לרעהו, אשר ישב
עצוב בחדרו.

שמע יוסיסי את הקול החכיב וימהר אל החלון הפתוח
והנה צפצף עומד כבר על הארץ ומחכה לו.

— האה! — קרא יוסיסי בשמחה.

— צפצף! — קרא הצפור הנחמד בשמחה.

וצפצף שָׁנָה הרבה; במשך הימים אשר נר' תחת שמש
הדרום גדל ועברה. הוא גם חדל מהיות עליו ושובב באשר
היה פקין העבר. איזו עצבת היתה שפוכה עליו. אבל יוסיסי
לא התבונן לכל זה, כי היה שקוע בשיחתו.

יוסיסי ספר לרעהו מה מאד המה לבו בהיותו בדרך כל
ימי החורף; מה מאד פחד מרוחות החורף אשר יללו תמיד
בארבת העשן בלילות הארבים; ספר לו על דבר החרבן
שעשה החורף בגנם; על דבר סופות השלג, אשר התחוללו

תבכיו בבית הספר, כי ילנה אליהם במשחקיהם ובמיוולתם, כי נפשו התנענעה על צפצוף רעו.

וצפצוף גר בקן אשר מפעל לחדר יוסיסי, כמו אשתקד, כל תיום שטם כשדה וביער למצא את מחיתו, ורק לעת הערב היה שב אל קנו ואל יוסיסי חברו הטוב.

אז ישבו הרעים בחלון וישתעשעו וינגנו וישירו יחדו. יוסיסי שמע מפי צפצוף הרבה דברים נפלאים על אדות ארצות שונות ועמים שונים. דומם, דומם ירדו צללי בין הערבים האדמהיים של ימי הקיץ הנעימים. ועד אשר יצא כוכב-הערב הראשון על רקיע השמים הבהירים והשוקמים היו יושבים הרעים ומשוחחים. אז יפרד יוסף מידידו והלך לישן לכל יאחר לקום ביום המחרת.

אולם זמן רב אחרי כן עוד היה יוסיסי שומע את קול צפצוף במשנור את שירת-הערב, היא "קריאת שמע" שלו, במסגם ילך לישן. וחוא היה שומע את השירה הנעימה עד אשר ירדם ולא היה מרגיש בהפגור עיניו ויישן שנה מתוקה. י. א. ליורוביץ.

— הלא יעצתיך: התעסק גם אתה באיוז עבודה. אמר להוריך הטובים, כי חפץ אתה ללמוד וימלאו את הפקד.

הנעים אחרים החליטה יוסיסי פשקוע במחשבה עמקה; אחרי כן אמר:

— טוב, צפצוף אהובי, כן אעשה כאשר דברת, עוד תערב אבקש את הורי כי ימסרוני לבית ספר — ועתה שלום לך!

יוסיסי החל ללמוד, בכל בקר פגש אותו השמש בלכתו לבית הספר צוהל ורענן וילקוט ספרים על שכמו. המורים אהבו את יוסיסי מאד, יען כי היה תלמיד מכין ונשקדן. מעולם לא אחר לבא אל השעורים, כי צפצוף רעהו היה מעירו בתשכמה. אז היה משנן את שעוריו היטב למען יהיו שגורים על פיו בעמדו לפני המורים.

יוסיסי הצטון מהרה מכל יתר התלמידים. אולם אף בלה השעור בבית הספר מיד מהר הביתה, לשוא בקשהו

חלון בית בארץ הקדם.

אחרי מות רבי שמואל המשנה למלך והנגיד לעמו
- בסר בו פדים המלך ונפיקדוהו למשנה תחת אביו

עליו שואה בפעם אחת - ניוכל. מה עשה? הוא שלח גורדים אחדים מחילו להתנפל בגבול ממלכת גרנדה, ואת שרי הגורדים האלה צנה להגיד, כי אלמנשם מלכם ברת ברית סתרים עם אבו חסן אבן נגדילת, משנה למלך בדים, להסגיר בידו את גרנדה, ואת מלכה ואת כל עם הארץ, ועל פיו באו עמה לרשת את גרנדה.

אז מלאה הסאה.

בי אף נשמעו הדברים האלה בגרנדה, השתערו יושבי העיר ביום ההוא (יום שבת היה) על בית רבי יוסף ניקראו: "חרב, חרב על היהודי האדור ועל כל בני עמו!" ורבי יוסף ראה, כי כלמה אליו הרעה וימחר להחבא בחדר הפחמים אשר בחצרו, וישחר את פניו בשחור לכל ביירוהו מבקשי נפשו, אף צירדיו הכירוהו ברעה ויתנפלו עליו כחיות טורפות וירצחוהו נפש ואת גופו תלו נכח שער העיר.

ואת היתה אחרית השר הנזול, החכם המדיני המהולל והצדיק הבכיר, אשר היה בשמש צנקה לכל עם הארץ ואשר חרף את נפשו לטובת מלכו וארצו, בהצילו את הערבים אשר בגרנדה ממות. כן חמש ושלשים שנה היה במותו מות אבנרי (בתשעה לחדש טבת, שנת ארבעת אלפים תתכ"ז - 996 לחרבן הבית השני).

וביום ההוא התנפלו הרוצחים ההם על כל היהודים היושבים בגרנדה ובהרנום בלי חמלה פני וקנים לא תדורו וגם על עוללים ויונקים לא חסו עינם, וירצחו ביום ההוא יותר מאלף נחמש מאות משפחות ואת כל רכושם כונו ואת בתיהם הרסו עד היסוד, רק מתי מספר פליטי חרב נמלטו מחרב המרצחים, ובתוכם היתה גם אשת רבי יוסף הנגיד ועזריה בנו, אשר באו בשלום לעיר לויסניה, היהודים יושבי העיר ההיא חמלו על אלמנת המשנה האמלל, אשר נמלטה יחד עם בנה בחסר כל ונקבלום באהבה ובקבוד נמלאו את כל מחסוריהם.

והשמועה הנוראה על דבר הריגת רבי יוסף הנגיד וחרבן קהלת ישראל בגרנדה התרדדה פרעם ביום בהיר את כל קהלות ישראל אשר בספרד ניספדו מספר מר, ניצומו ויצלו עפר על ראשם, מות רבי יוסף הקדוש היתה בעיניהם כמות גדולה בן אחיקם, אשר היה אחרית תקנת בני יהודה בעת ההיא, וחרבן קהלת היהודים בגרנדה ואת הקהלה המלאה חכמים גדולים בתורה ובכל דברי מדע הנה בעיניהם כחרבן בית מקדשנו, המשוחררים העברים קוננו עליהם בשיירי נהי וגם משורר ערבי אחר, אבן אלפדה שמו, אשר ידע את רבי יוסף ואת צדקתו ותמת נפשו - נישר לבבורו בעודו בחיים שיירי תהלה - חבר שיירי נהי על מותו הנורא.

יעשה בדבר הרע הזה; כי אז יקומו כל מלכי הערבים בספרד, ויקראו עליו מלחמה ונסבו עליו והקריתו את כל שבט הערבים מן הארץ; אף המלך התעקש הפעם ולא אבה שמע לכל דבריו והוכחותיו הנאמרים בצדק וימן צו לעשות בדבריו.

כשראה רבי יוסף כי לא יאבה המלך לשמע את עצתו הטובה ויעש בערמה, וישלח מלאכים חרש אל ראשי עדת הערבים אשר בגרנדה ויזהירם לבל יתאספו ביום הששי הקא בבית תפלתם; וטוב יעשו להסתיר ביום ההוא מעין רואים, והערבים הכינו, כי רעה גדולה נשקפת להם ויעשו כדבר המשנה.

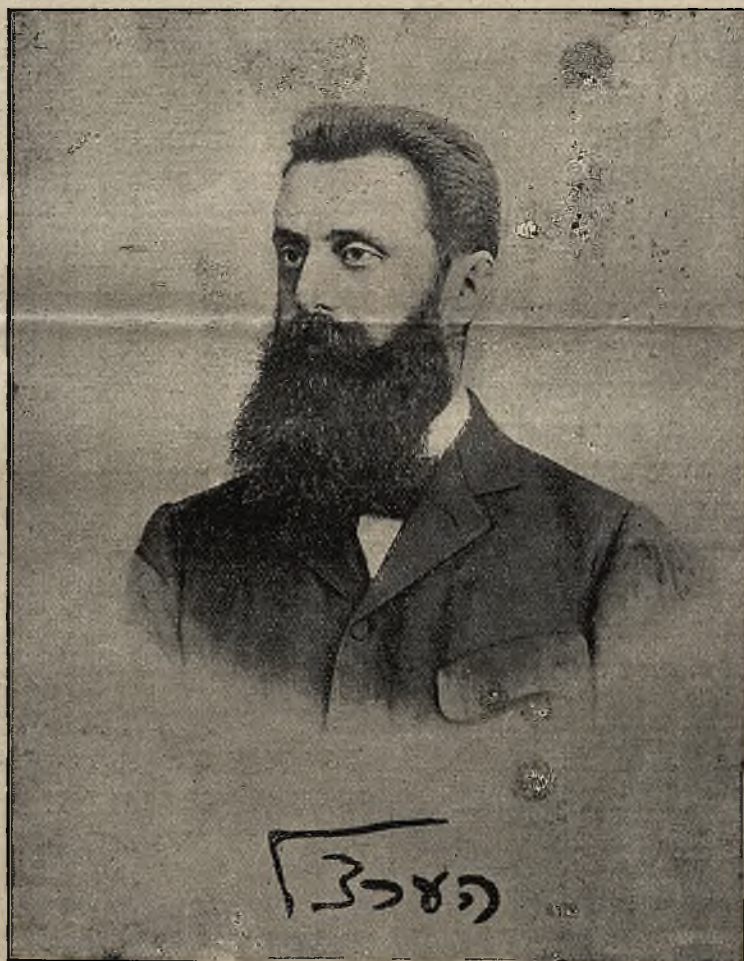
ביום הששי בא וחיילי המלך נקהלו בקאט לפני היכל המלך, ועוד מעט והסגרה נתנה להם להתנפל על המקדש של הערבים; והנה נודע הדבר, כי לא בא הפעם אף ערבי אחד אל המקדש, המלך הבין ברעה, כי יד המשנה היה בכל זה, נסחר אפו מאד וישפך עליו את כל חמתו, אף רבי יוסף הצטדק לפניו ויאמר: חלילה לי מפלות את סוד אדני המלך; אף בראות הערבים, כי נאספו היום בבקר אנשי הצבא חמשים בכלי מלחמתם, פחדו לנפשם, אולי בשבילם הם נאספים, ויסתרו, ואולם עליה, אדני המלך, להודות לאלהי השמים, אשר מגעד מבא בדמים לרע לך ולממלכתך, ובטוח אני, כי יבא יום ונפקחו עיניך לראות, כי אף טוב וחסד עשה אלהים עמך הפעם, וכי אף טובה היתה עצתי אשר יעציתך.

לדברים האלה שברה חמת המלך למראית עין; אף בסתר לבבו שגא את המשנה, אשר העז להפר את עצתו ויהי המלך עיניו את משנתו מן היום ההוא והלאה. ראו שונאיו כי אבד המשנה את חנו בעיני המלך, ונחלו להשוב מחשבות לעשות נקמתם בו ובכל אחיו בני עמו שונאי נפשם מעולם, אז החלו ראשית כל לנפל את שם כבודו ויבדו עליו עלילות שפלות וניפוצו בקרב העם, ובה התלקחה השנאה והקנאה יותר ויותר בקרב המספרים הקנאים על המשנה היהודי, ומשורר מסמדי אחד חבר שייר מלא נאצות וגדופים ועלילות על רבי יוסף ועל כל אחיו בני דתו, ועד מהרה נפוצ השיר ההוא בקרב המסמדים וישר בכל בית בגרנדה.

ואולם למרות כל אלה, לא יכלו עוד אויבי רבי יוסף לעשות לו רעה, כי גדול היה כבודו בעיני המלך והשרים ותהי יראתו על פני אויביו ולא העזו לשלח בו יד; אף את אשר לא יכלו לעשות אויביו מבפנים הארץ, עשה ניוכל אחד מאויביו הגדולים מחוץ, כי אלמנשם מלך אלמריה, שהיה שונא בנפש לבית המשנה היהודי עוד מימי רבי שמואל, התנפל אל רבי יוסף להמיט

אחרי מותו, ואני ידעתי אנשים רבים מאחורי המחמדים
אשר לא ישימו לב לאחיהם וקני דתם גם בעודם בחיים".
ונאל הפך מלי.

מספרים, כי הערכים הלשינו על המשורר שהוא
לפני מלך אלמדיה. אויבו הגדול של הנייר היהודי הנרצח.
אך המלך ענה למלשינים: "אך איש יקר וטוב הוא
המשורר הזה, כי הוא הוריד דמעות על איש יהודי גם

על פי כרטיס הוצאת "לבנון".

יתומים היינו — הד"ר הרצל מת.

הוצאת "תושיה".

שיר וזמר קובץ שירים לבני הנעורים

מאת א. ליבושיצקי

בלוית ארבע מנגינות למקהלה ולפסנתר

מאת מ. בנסבן ומ. שיינמן

עם ציורים רבים מאת ג. טשורני.

תכנן השירים: א] האמר והנמלה. ב] פרחי אביב. ג] שיר הילד.
ד] הוו צנועים. ה] שירת הוקנה [עם המנגינה]. ו]
אדם—הצואר. ז] רבי יוסי בן קסמא. ח] תורת הרבורה. ט] שם במקום
ארוים [עם מנגינה]. י] שיר החיים. יא] הנה, הנה לי כנפים! יב] געויע
אם. יג] מחוינות הנביא. יד] האלון והתמורה. טו] השגה. טז] תולעת
נגה וקרפדה. יז] נר הנכה. יח] בהרף. יט] חשוכה. כ] שיר היקיצה.
כא] צפור נלכדה. כב] שירי המכבים [עם מנגינה]. כג] במרכבת הקסר.
כד] רמעות-אם. כה] באביב. כו] שיר הזורע [עם מנגינה]. כז] עבודה
ומנוחה. כח] רוצות-אביב. כט] שירת הצפור הוקנה. ל] הצפור והאלון.
לא] שיבת הקוצרים העבדים. לב] קיר נטוי. לג] אל ציוני קסן. לד] האור.
לה] עור, ציון.

הספר נדפס בהדור מצוין.

מחירו 75 קאפ, מכ' הדר 1 ר', פארטא 10 קאפ.

האדריסה:

Изд. „Тусия“ Варшава.

Verlag „Tuschijah“ Warschau.

בע"פ: גובליפקי 7, מעון 9.

Отъ редакціи

журнала „Еврейская Жизнь“.

полное собрание сочинений

С. Г. ФРУГА

въ шести томахъ.

Редакция журнала „Еврейская Жизнь“ приступила къ изданію перваго полнаго собранія сочинений С. Г. Фруга на русскомъ языкѣ въ шести томахъ съ биографическимъ очеркомъ и портретомъ.

T. I—III Стихотворенія (1880—1897), T. IV Синоиды и др. стихотворенія (1897—1904), T. V и VI Произведенія въ прозѣ (очерки, рассказы, фелетоны).

Издание это — стоящее въ отдельной продажѣ 8 р. 50 к. безъ пересылки — получаютъ всѣ годовые подписчики журнала на 1904 годъ (въ томъ числѣ и пользующіеся разсрочкой платежа) лишь за одинъ руб. 20 к. (Цѣна съ пересылкой.)

Все издание будетъ разослано въ продолженіе 1904 г. при книжкахъ журнала „Еврейская Жизнь“. Первый томъ — при Англійской книжкѣ журнала.

Подписная цѣна на означенное изданіе (1 р. 20 к.) не подлежитъ разсрочкѣ платежа и вносится въ контору редакціи единовременно.

Подписная цѣна журнала „ЕВР. ЖИЗНЬ“ за годъ.

4 р., за 1/2 года 2 р., за 1/4 года 1 р.

Адресъ конторы и редакціи: СПБ. Пушкинская

д. 11.

ידיעות שונות.

הערים הגדולות שבעולם. — העיר היתר גדולה בעולם היא לונדון בירת אנגליה. לונדון עם כל פוריה תופסת מקום של אלה, שבע מאות ותשעים וחמשה קילומטר מרבע. העיר לבדה בלי הפורים — שלש מאות ושנים קילומטרים, ובה (בעיר לבדה) שש מאות וששה עשר אלה, ארבע מאות וששים ואחד בית, ובהם יושבים ארבעה מליונים, חמש מאות ושלושים וששה אלפים, חמש מאות וארבעים ואחד; העיר השניה בגודל היא גיו-יוק, היא תופסת שבע מאות ושבעים קילומטר מרבע ויושביה שלשה מליונים, ארבע מאות ושלושים ושבעה אלפים, מאתים ושנים. העיר השלישית היא פריז. היא תופסת שבעת אלפים שמונה מאות ושנים הקטרים (הקטור הוא מאה מטר על מאה והקילומטר המרבע — אלה מטר על אלה מרבעים). בה חמשה ושבעים אלה בתים ויושביה שני מליונים, שבע מאות וארבעה עשר אלה ששים ושמנה. העיר הרביעית — שיקגו. היא תופסת ארבע מאות תשעים וחמשה קילומטרים, ויושביה שני מליונים, שבעת אלפים שש מאות ותשעים וחמשה. העיר החמישית — ברלין. היא תופסת ששים ושלושה וחצי קילומטר. ויושביה — מליון שמונה מאות ושמנים וארבעה אלפים מאתים וחמשים ואחד. העיר הששית — וינה. היא תופסת מאה ושבעים ושמנה קילומטרים, ויושביה — מליון, שש מאות ושמנים ושבעה אלפים, חמש מאות וארבעים. השביעית — פטרבורג. היא תופסת שמונים וחמשה קילומטרים מרבעים ויושביה בנחר עם תושבי הפורים — מליון, ארבע מאות ושמנים ושבעה אלפים, שבע מאות ועשרים. השמינית — פקין; היא תופסת שבעים ושבעה קילומטרים מרבעים ועל דבר מספר יושביה יש דעות מחלוקת, כי אין שם ספירה מדויקת. אך יותר ממליון יש בה לכל הדעות.

נהר של אש. — בעיר פיאוריה אשר באמריקה הצפונית התמוטט אסם גדול של שמים עשרה דיומה שהיה מלא יין שרף. הקירות נפלו על תביות רפות שהיה בהן במשמים ושנים אלה מדות אלה (ספרט). והמשקה נשפך בשטף גדול אשר נגע בדרך מרוצתו בחוסי האלקטרון שנפסק, וברגע אחת בו אש ונהפך לשטף לנהר של אש אשר שטף אל גחל אליגוס נשרף כל אשר פגש בדרך. הנה בן אבדו שלש אלהים ומאתים בקר שהיו מוכנים שם לשחיטה. תשעה פועלים אבדו באש וחמשה נצרכו קשה.

המיל: הוצאת "תושיה" בורשה.

העורכים: א. ל. בראבינדור וש. ל. נרדון.

[כתבת ה"עולם הקמן", "הפרגו", והנעורים]:

Издательство „Тусия“, Отдѣленіе „Оламъ Катань“, Варшава.

Verlag „Tuschijah“, Abtheilung „Olam Katan“, Warschau.

הוצאת "תושיה".

תורת הספרות

ספר מורה תורת הסגנון העברי בכלל וכל חלקי הספרות השונים בפרט עם דוגמאות רבות בפרוזה ובשירה, נבחרות מכל חלקי ספרותנו, מתקופת כתבי הקדש עד ימינו אלה.

מאת **ש. ל. גרדון.**

מהדורא שניה.

ר. בריינין; (10) המחבר, סגנון המחבר עם דוגמאות ממכתבי דוידקין, המשורר מנה והמשורר י. ל. גרדון.

חלק שלישי: תורת השירה: (1) משקלי השירים בכתבי הקדש עם דוגמאות; (2) משקלי השירה למשוררי ימי הביניים. אחר הפרק הזה באו דוגמאות ממבחר משוררי התקופה התיא: (א) רבי דונש בן ברט; (ב) רב האי גאון; (ג) רב שמואל הנגיד; (ד) שלמה בן גבירול; (ה) רבי משה בן עזרא; (ו) רבי יהודה הלוי; (ז) רבי אברהם בן עזרא; (ח) רבי יהודה אלהריי; (ט) עמנואל הרומי. (3) המעקלים החדשים (עם דוגמאות רבות). (4) השירה: (5) השירה המעוררת וחלקיה; (6) שירי הגיון; (7) חלקי שירת ההגיון; (א) שירי הקדש עם דוגמאות מטובי הפיוטים והפזמונים של משוררי ספרד ואשכנז; (ב) שירי חול עם דוגמאות מטובי שירי משוררינו החדשים: ביוליק, משרניחובסקי ועוד. (8) שירת העלילה (א) התכן; (ב) התכנית; (ג) הסגנון; (9) חלקי שירת העלילה: (א) האפוס (עם דוגמאות); (ב) שיר רומנטי, רומן; (ג) אידיוליה עם דוגמאות של רמיה לוצטו ועוד; (ד) האגדה, עם דוגמאות של ק. שפירא, ז. יעביץ; (ה) בלדה, עם דוגמאות של משרניחובסקי; (10) המחזה או הדרמה: (א) התכן; (ב) התכנית; (ג) הסגנון; (11) חלקי הדרמה: (א) מחזה תונה; (ב) מחזה שערשעים; (ג) המחזה; (12) השירה התורנית: (א) השירה המתארת, עם דוגמאות מאדס הכהן ומיכל בנן; (ב) השירה הממשלת, עם דוגמאות מאת יוסף הלוי, מנה, י. ל. גרדון ועוד; (ג) השירה השופטת והמוכיחה; (I) האפינים עם דוגמאות של בר קפרא, ריהל, אבן עזרא ועוד; (II) משלי חכמה עם דוגמאות מאת יהושע שטינברג, צבי שרשבסקי ויחז מביוב; (III) הסטירה, דוגמאות בפרוזה מאת יצחק ארט, ובשיר מאת יליג ומיד ברנשטטר; (IV) המחבר; (V) החירה (עם דוגמאות); (18) השירה המניעה עם דוגמאות מיליג ועוד.

מן התכן העשיר הזה אפשר לשפוט בנקל על ערכו וטובו של הספר הזה היחיד בימינו בספרותנו, ועל התועלת הגדולה שהוא יכול להביא לצעירי עמנו החפצים לרעת את שפתנו ודיועה רבת ומקפת ולרעת את ספרותנו ולהבינה הכנה שלמה ועמוקה.

הספר הזה, מלבד החמר הספרותי העשיר שהוא מכיל בקרבנו, יוכל להיות גם למורה דרך לצעירינו לרעת מה לבחר לקריאתם, כהזכירו בפעם בפעם את החכמים ההשוכים בספרותנו היפה.

הספר "תורת הספרות" יוכל אפוא להחשב בצדק לקורס עליון שלם ומלא להשתלמות ידיעת שפתנו וספרותנו.

הספר הזה נתקבל בתור ספר למוד לתורת הספרות העברית במחלקה העליונה של ביה"ס למורים עברים של כי"ח בפרוין.

מחירו 1 רובל, מכורך בכד 1:15 ר"כ, מכורך הדד 1:25 ר"כ, פארטא 14 קאפ.

רבים ושונים הם ספרי הלמוד בשפתנו המון את תורת השפה העברית להלכה ולמעשה, אך כלם יחד מוכבים רק על ציר אחד. הם מורים דעת השפה העברית להשתמש בה על פי חקי הדקדוק, אך אין עוד ספר למוד להורות דרכי הסגנון הספרותי בכלל ותורת הספרות לכל חלקיה בפרט. את החסרון הגדול הזה בא למלא הספר החדש הזה. הספר הזה מכיל תורה שלמה של הספרות במובנה היותר רחב: הוא מורה תורת הסגנון הספרותי, הפרווי והשירי, לכל חקויותיו, ואת תורת הספרות בעצמה לכל חלקיה השונים, ואולם לא חוקים ודינים יבשים מביא הספר הזה להגים בו, כי מלא הוא דוגמאות קטנות וגדולות (הכל לפי הענין) מסבחר ספרותנו העתיקה והחדשה, עד אשר מלבד ערכו הלמודי הגדול יש לו גם ערך גדול בתור חריסמומית המכילה בתוכה את מבחר עניני ספרותנו בכל מקצועותיה השונים.

הספר הזה מכיל בקרבנו שלשה חלקים ומבוא: (א) תורת הסגנון; (ב) תורת הפרוזה; (ג) תורת השירה. וזהו תכן עניניו בקצור:

המבוא הוא בן שנים עשר פרק: (1) הטבע והאקט; (2) האמנות גחלקת לשות; (3) האמנות היפה וסעיפיה; (4) תורת הספרות; (5) המלים; (6) חבור מלים, משפט; (7) המשפט; (8) חלקי המשפט; (9) המשפטים; (10) משפט ראשי, צדדי ומרכב; (11) המאמר (Periode); (12) המאמרים.

חלק ראשון: תורת הסגנון: (1) הסגנון בכלל; (2) הסגנון הפרווי; (3) הסגנון השירי: (א) הצלול, (ב) מבנה המשפטים, (ג) החמר. בפרקים האלה מובאים דוגמאות רבות מספרותנו השירית העתיקה והחדשה. (4) ההבדל שבין הסגנון הפרווי לסגנון השירי. אחר כן באה שורה ארכה של דוגמאות נבחרות לסגנון הפרווי, ואלה הן: (א) סגנון המשנה: הבאת בכורים, שמחת בית השואבה; (ב) סגנון המדרש: מפתחתא דאיכה רבתי; (ג) סגנון תשובות הגאונים: מרב עמרם גאון ומרב האי גאון; (ד) סגנון הרמב"ם: מספר המדע; (ה) רבי יהודה אלהריי; (ו) רבי עמנואל הרומי; (ז) רבי ירעיה הפניני; (ח) שלמה פפנהיים; (ט) יצחק ארט; (י) מרדכי אהרן גינזבורג; (יא) אברהם מפ; (יב) קלמן שולמן; (יג) פרץ סמולנסקין; (יד) משה ליב לילינבלום; (טו) א. בן-יהודה; (טז) מ. פינס; (יז) זאב יעביץ; (יח) דוד ילין; (יט) יהודה גרוזובסקי; (כ) מגדלי מוכר ספרים; (כא) אחד העם; (כב) בן-אביגדור; (כג) י. ל. פרץ; (כד) דוד פרישמן; (כה) ראובן בריינין.

חלק שני: תורת הפרוזה: (1) הפרוזה; (2) חלקי הפרוזה; (3) תיאור (Beschreibung); (4) חלקי הפרשה עם דוגמאות: האריה, חמים (גרוזובסקי), אשר המים בא מטר (פרישמן). (5) כתבי מסע; דוגמא: בקרים, מאת בנימין מנדלשטם; הגאון מוילנה (כרטרסטיקה). מאת ר. בריינין; (6) הספור; (7) חלקי הספור; דוגמאות: ערב מסח במושב—זאב יעביץ, חרבן ירושלים—א. ז. רבינוביץ; (8) המאמר (Pascykdenie), דוגמא ממאמרי אחד העם; (9) הבקרת; דוגמא: סמולנסקין בתור מספר—

Книгоиздательство „ТУШИЯ“, Варшава. — Verlag „TUSCHIJAH“, Warschau.